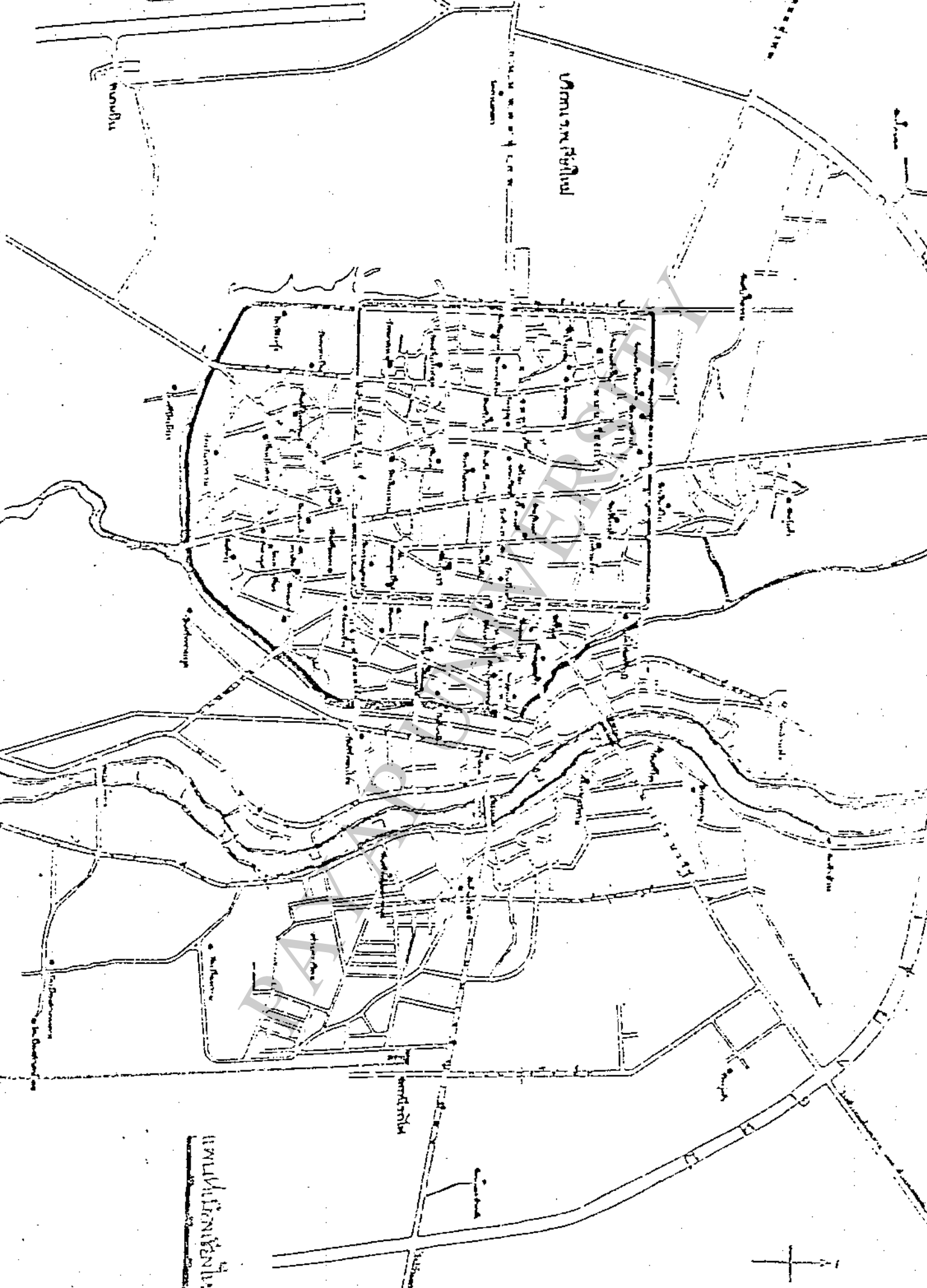


ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านวัวลาย

ดินแดนล้านนาไทยในอดีตมีกระแบริบคณวณต่าง ๆ ที่ประกอบกันเข้าเป็นเรื่องราวบ้านหรือหมู่บ้าน เช่น บ้านหนองหอย บ้านท่าสะทอย บ้านร้างเคียน บ้านเงิน บ้านวัวลาย ดังนั้นบ้านวัวลาย คือ รุมนหมู่บ้านหนึ่งของเชียงใหม่ ตั้งอยู่โดยรอบวัดศรีมณีสารซึ่งเป็นวัดเก่าแก่มาก วัดนี้ มีหลักฐานว่าตั้งมาตั้งแต่สมัยพระเจ้ากัโลกราช (พ.ศ. 1985 - 2021) รอบเขตของบ้านวัวลายยังรวมถึงบริเวณโดยรอบวัดศรีสุทธรณด้วย (วัดนี้ก็ตั้งอยู่ตรงข้ามกับวัดศรีมณีสาร คืออยู่ทางฝั่งขวาของถนนวัวลาย) ที่ตั้งของบ้านวัวลายในปัจจุบันก็คือบริเวณนี้ 2 หากถนนวัวลายซึ่งเริ่มขึ้นจากบริเวณสี่แยกประตูเชียงใหม่ไปทางทิศตะวันตกจนถึงสี่แยกพิทยเกษตร ถนนวัวลายนี้อยู่ในท้องที่ตำบลหายยา อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ที่บ้านวัวลายแต่เดิมอยู่ห่างจากถนนเข้าไปทางภายใน คือ บริเวณบ้านหลังวัดศรีมณีสาร และ ศรีสุทธรณ แต่หลวงรักษำนายเครื่องเงินที่ตั้งอยู่รอบนอกทั้งสองข้างถนนวัวลายนั้น เป็นขสมการจากชาวบ้านบ้านในที่ที่มีอาชีพทำเครื่องเงินสืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ ส่วนหนึ่งได้โยกย้ายออกมาตั้งร้านผลิตและจำหน่ายเครื่องเงินห่างจากถนนออกของถนนเพื่อความสะดวกในการซื้อขายมากขึ้น เมื่อประมาณเกือบ 30 ปีมาแล้ว¹ ร้านที่มีเจ้าของเป็นคนพื้นเพเดิมของบ้านวัวลาย และปัจจุบันยังคงขายเครื่องเงินอยู่ เช่น ร้านวัวลายศิลา , ร้านเงินเชียงใหม่ , ร้านท่าร้างศิลา , ร้านพิงค์ธนา เป็นต้น นอกจากนี้ก็มีร้านของคนจีน หรือคนจีนมาจากอำเภออื่นเข้ามาเปิดร้านขายสินค้าพื้นเมืองนหลายประเภทรวมทั้งเครื่องเงินด้วย ที่ถนนวัวลาย² ทำให้บ้านนี้ของเมืองเชียงใหม่เป็นที่รู้จักกันมานานทั้งในหมู่มกนในท้องถิ่นเองและ

¹ สัมภาษณ์ นางอำภา คำรงค์ศรี, บ้านเลขที่ 31 - 35 ถนนวัวลาย ต.หายยา อ.เมือง จ.เชียงใหม่

² สัมภาษณ์ นางวรรธก้า เททองศรี, บ้านเลขที่ 37 - 39 ถนนวัวลาย ต.หายยา อ.เมือง จ.เชียงใหม่



St. Peter's

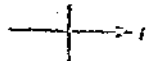
St. Peter's Basilica

St. Peter's Basilica

St. Peter's Basilica

St. Peter's Basilica

St. Peter's Basilica



มักท่องเที่ยวจากต่างถิ่นว่าเป็นแหล่งผลิต และจำหน่ายสินค้าหัตถกรรมประเภทเครื่องเงิน นอกจากนั้นในบริเวณใกล้เคียงกับบ้านวัวลาย คือทางบ้านหิคระวันออกของบ้านวัวลายยังเป็นที่ตั้งของบ้านเงินสิ่งอยู่รวม ๆ วัตถุประสงค์ (ปัจจุบัน คือ บริเวณ ถนนนันทาราม และบางส่วนของ ถนนสุริยวงศ์ ต. ข่ายยา อ. เมือง จ. เชียงใหม่)

บ้านเงินเป็นแหล่งกำเนิดของหัตถกรรมชิ้นงานที่ล้ำค่าอีกประเภทหนึ่ง คือ เครื่องเงิน ซึ่งชาวบ้านที่นี่ผลิตเครื่องเงินเป็นเครื่องใช้สอยในชีวิตประจำวัน เช่น ถ้วย ชาม ช้อนน้ำ เขียนหมาก โถ ตะลุ่ม ฯลฯ และผลิตเพื่อจำหน่ายด้วย เป็นอาชีพที่ทำสืบต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่นเป็นเวลานาน จนถึงปัจจุบันแม้ว่าผลิตภัณฑ์เครื่องเงินจะล้นตลาด เลื่อมความนิยมลง และไม่อยู่ในฐานะเป็นเครื่องใช้ประจำครอบครัวดังแต่ก่อน เพราะของใช้สมัยใหม่ เช่น เครื่องเคลือบดินเผาและเครื่องอลูมิเนียม หรือ พลาสติกที่ราคาถูกกว่าและทนทานกว่าจะเข้ามาแทนที่ แต่เครื่องเงินก็ยังคงเป็นสินค้าหัตถกรรมชิ้นงานที่ขิดของใจไว้นิยมหรือหาเพราะ เป็นของที่มีศิลปะสวยงามเอาไปเป็นของที่ระลึก ของขวัญ หรือเครื่องประดับต่าง ๆ ทำให้มีการผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องเงินกันมากที่เชียงใหม่ ทั้งนี้เป็นกิจการขนาดเล็กที่จำกัดในครอบครัว เช่น ที่หมู่บ้านเงิน และวัวลาย ซึ่งก็มีทั้งที่ทำสืบต่อกันมานาน หรืออาจประกอบครัวโดยทำอาชีพอื่นมาก่อนแล้วเปลี่ยนมาทำเครื่องเงินเมื่อประมาณ 5 - 6 ปี และที่ทำเป็นกิจการขนาดใหญ่ในรูปของการค้าเป็นธุรกิจสมัยใหม่ จะมีโรงงานสร้างเป็นสัดส่วน คนงานประมาณ 30 - 40 คน และมีการแบ่งแยกงานเป็นแผนกต่าง ๆ ซึ่งกิจการขนาดนี้มีมากพอสมควร โดยจะตั้งอยู่ใกล้เคียงกันคือ บริเวณ 2 ทางถนนลายเชียงใหม่ - สันกำแพง ซึ่งคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนได้ประกาศเป็นเขตส่งเสริมการลงทุน เมื่อ พ.ศ. 2521 และยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ด้วย ในบริเวณนี้นอกจากจะมีโรงงานผลิตและจำหน่ายเครื่องเงินแล้วยังมีร้านและโรงงานเครื่องเงินอีกหลายแห่ง รวมทั้งร้านจำหน่ายสินค้าหัตถกรรมอื่น ๆ อีกหลายประเภท เช่น ผลิตภัณฑ์ไม้แกะสลัก , ผ้าไหม และ

1 กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม , เครื่องเงิน , (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์บำรุงนุกูลกิจ, 2521) , หน้า 7

เครื่องเคลือบดินเผา ฯลฯ

ประวัติความเป็นมาของบ้านวัวลาย และ บ้านเมือง

บ้านวัวลายมาจากชื่อหมู่บ้านหนึ่งตั้งอยู่ในแขวงเมืองมัยนถนลุ่มน้ำสาละวิน (แม่น้ำคง) ตั้งตะวันตก มีชื่อว่าบ้านวัวลาย เช่นเดียวกัน รัฐเมืองมัยนั้เป็นรัฐทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ (ไทยใหญ่) แยกแดนทางตอนใต้และตะวันออกเฉียงใต้ อ. เวียงถาว และ ต. ผ่าง จ. เชียงใหม่ ทางทิศเหนือติดเขตรัฐเชียงตุง 1 สภาเขตรัฐบ้านวัวลายทั้งหมดโอนโยกย้ายจากถิ่นฐานเดิมเข้ามาอยู่ที่เชียงใหม่ นั้นมีปรากฏอยู่ในพงศาวดารโยนก และตำนานราชวงศ์ปดรม์เชียงใหม่ว่า ในสมัยพระเจ้ากาวิละ (พ.ศ. 2323 - 2356) เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ยกทัพจากเวียงจันทน์เข้ามาตั้งเมืองเชียงใหม่เมื่อ รุ่งศักราช 1158 (พ.ศ. 2339) นั้นพลเรือนในเชียงใหม่อยู่ในสภาพเป็นเมืองร้าง พระเจ้ากาวิละจึงเริ่มสร้างบ้านเมือง และชักชวนราษฎรที่รกร้างว่างเปล่าไปเป็นจำนวนมาก จึงทรงใ้คนโยกย้ายที่เรียกว่า "เก็บผักใส่ไร่ เก็บข้าวใส่เมือง" ได้มีการกวาดต้อนชาวเมืองเชียงใหม่นั้นลงมาเข้าป่าให้ตั้งชุมชนเมืองแต่ก็ยังมีกำลังไม่เพียงพอที่จะรักษาเมืองเชียงใหม่ให้มั่นคงแข็งแรงได้เช่นเดิม พระองค์จึงให้ส่งกองทัพออกไปตีเมืองต่าง ๆ ในรัฐไทยใหญ่ ไทยลื้อ (สิบสองปันนา) เมื่อตีได้ก็กวาดต้อนเอาผู้คนลงไว้ที่เชียงใหม่เพื่อเพิ่มกำลังคนของเชียงใหม่ให้มากยิ่งขึ้น ดังนั้นประชาชนที่มีระกอบกันเป็นชาวเชียงใหม่ในปัจจุบันจึงมีชาวไทยวน พื้นเมืองส่วนที่เหนือก็เช่นชาวไทยใหญ่, ไทยลื้อ, ไทยอง และ ไทยเงิน ²

บรรดาผู้ที่อพยพมาโดยถูกกวาดต้อนมาจากต่าง ๆ ได้ตั้งชื่อหมู่บ้านของตนตามชื่อบ้านเมืองเดิมตั้งชื่อบ้านชื่อเมืองเหล่านี้ยังปรากฏอยู่ในปัจจุบันนี้ เช่น เมืองเลน เมืองวะ เมืองฮอน เมืองพยาก เมืองโก อยู่ในท้องที่ อ. สันทราย เมืองดวง อยู่ใน อ. คอยสะเก็ด เมืองฮอน และ

¹ มุขทวย ศรีสวัสดิ์. คนไทยในพม่า, (พระนคร : รามอินทร์, 2503) หน้า 327

² ไกรศรี นิรมานเขมิษฐ์. "เก็บผักใส่ไร่ เก็บข้าวใส่เมือง" ตำนานโยนก, (เชียงใหม่ : สำนักพิมพ์ศูนย์หนังสือเชียงใหม่, 2521), หน้า 55

เมืองหลวงในท้องถิ่น อำเภอลำปาง เมืองกาย เมืองยาง เมืองสัง บ้านเงิน บ้านวัวลาย สะทอย อยู่ในเมืองเชียงใหม่ ห่งฮ้อ ทองกาย อยูที่ อ.หางดง ส่วนชาวของอยู่ใน จ.ลำพูน ลีมาจนทุกวันนี้ และชาวบางส่วนมากมีวิชาช่างศิลปะในท่งทำหัตถกรรมที่นานหลายประเภท เช่น ช่างกระต่าย ช่างเกียน (กลึงไม้) ช่างแค้น (วาด) ช่างฉ่อง ช่างคำ (ทอง) ช่างทำเครื่องเงิน ทำเครื่องเงิน ฯลฯ เป็นต้น ช่างเหล่านี้ได้ถูกนำมาไว้ในตัวเมือง และรอบเมืองเพื่อความสะดวกให้แก่บ้านเมืองจนในปัจจุบันก็ยังมีช่างเหล่านี้หลงเหลืออยู่และจะเห็นว่าชื่อบ้านก็ชื่อวิถีก็ ในเชียงใหม่เป็นชื่อของช่าง เช่น ช่างลาน ช่างแค้น พวกแค้นอยู่ในท่าแหเมือง ช่างเงินบ้านวัวลาย พวกเขี้ยว (ช่างคิดหินน้ำเต้า มีปัจจุบันคือพวกเขี้ยว) ช่างหล่อ (อยู่ริมวัดศรีสุทรวรยศคฤเมือง) ช่างเงิน (อยู่รอบ ๆ วัดนิมิตสาร) ช่างฉ่อง (อยู่แถววัดช่างฉ่อง) ช่างเขียน อยู่บ้านทองกาย อ.หางดง ช่างปั้น อยู่บ้านวัวลาย อ.หางดง ซึ่งเป็นสาขาของบ้านวัวลายหมื่นสาร ช่างคำ อยู่ อ.หางดง ช่างกระต่าย อยู่ อ.สันป่าตอง ช่างทำร่ม และสลัก อยู่ อ.สันกำแพง เป็นต้น ¹

การอพยพเข้ามาของชาวบ้านวัวลายมีกล่าวไว้ในพงศาวดารว่า "ถึงศักราช ๑๑๖๐ ปีมะเมีย (พ.ศ. ๒๓๔๒)" เจ้าเมืองเชียงใหม่ (พระเจ้ากาวิละ) ให้เจ้าคำมูลเป็นแม่ทัพคุมไพร่ ๓๐๐ ขึ้นไป ท้าคำเครื่องซึ่งมาตั้งอยู่เมืองผู้ ท้าคำเครื่องถูกจับตาย เจ้าคำมูลได้เมืองผู้ แล้วเจ้าคำมูลก็เลยยกไพร่ข้ามแม่น้ำโขงไปท้าท้าวันกต เจ้าก็เอาบ้านวัวลาย บ้านสะทอย บ้านฮอยไร่ บ้านท่าร้าง บ้านนา ห่งฮ้อ ไค้หมื่นชาววัวลาย และภรรยาท้าคำเครื่องและครัวเลยเข้เข้นมาก แล้วเลิกพักกลับมาเมืองเชียงใหม่ ^๒ เป็นครั้งแรกที่ชาวบ้านวัวลายได้อพยพมาอยู่เชียงใหม่และได้ตั้งบ้านเรือนอยู่รอบ ๆ วัดนิมิตสาร บ้านนี้จึงมีนามว่า "บ้านหมื่นสารวัวลาย" และมีอีกสาย

¹ ปวงคำ คุ้มเขียว. "บ้านวัวลาย" ประวัติวัดนิมิตสาร, (เชียงใหม่ : ขาราทองการพิมพ์, ๒๕๒๗), หน้า ๒๒ - ๒๓

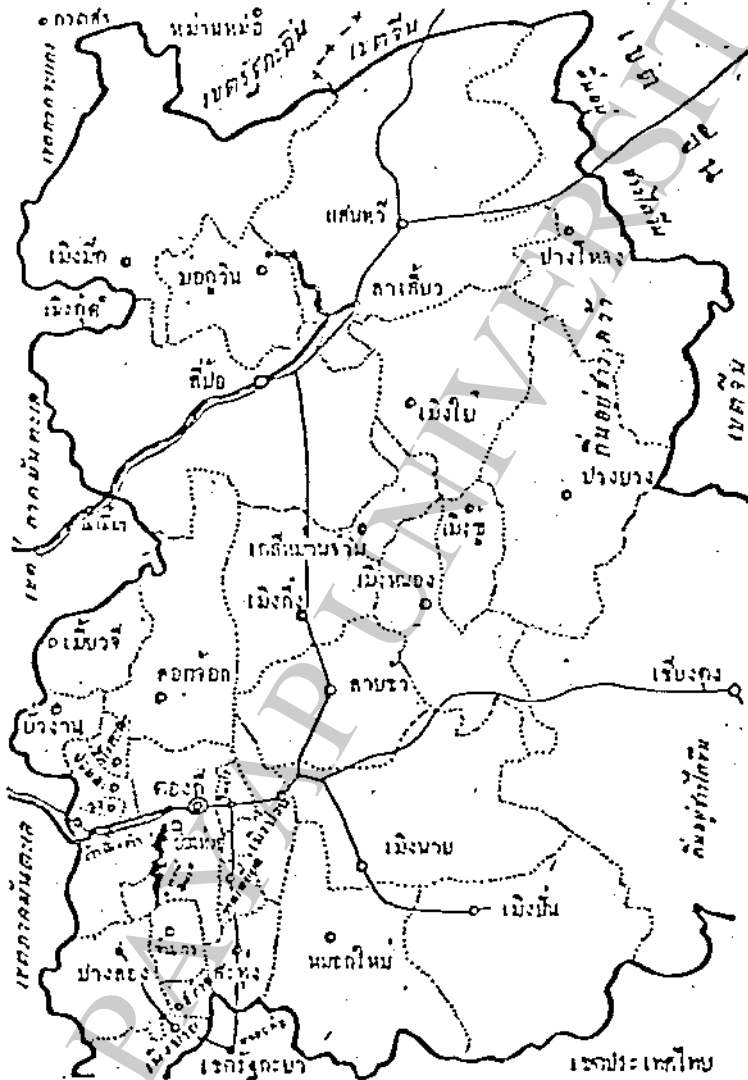
^๒ พระยาประจักษ์จกรจักร. พงศาวดารโยนก, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์พรหิษา, ๒๕๑๕), หน้า ๔๖๔

หนึ่งเป็นช่างไม้โคกในทั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านวัวลาย ต.หารแก้ว อ.หางดง อีกแห่งหนึ่งด้วย การ
 ทวาค่อนชาวบ้านวัวลาย แขวงเมืองฝั้น เกิดขึ้นอีกครั้งในสมัยพระเจ้าร้างเมืองนครลังกา
 (พ.ศ. 2364 - 2367) เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่องค์ที่ 2 ดังปรากฏในพงศาวดารโยนกและ
 จำนวนราชวงศ์ปกรที่ว่า "...พระเจ้าเชียงใหม่แต่งให้ชายอำมาตย์นามแก้วเมืองมาคุมไพร่พล
 200 คน ยกไปตีฝั้นมา ซึ่งมาตั้งอยู่ปากน้ำแม่ฝั้น ฝั้นมาเกิดอหิวาต์ไปจับได้เชลยพม่า 4 คน ส่งมา
 เมืองเชียงใหม่ แล้วยกกองทัพเข้ามาช่วยกันทำสงครามไปยั้งตะวันตก เจ้าที่บ้านทองถาย บ้านวัวลาย
 อยู่แขวงเมืองฝั้น ทวาค่อนครัวเชลยมาทางฝั่งตะวันออก บ้านแม่น้ำคองที่นานาแดง" นั้นตั้งแต่
 นั้นมา ชาวบ้านวัวลายก็ได้อาศัยตั้งรกรากอยู่ในเมืองเชียงใหม่โดยตั้งบ้านเรือนอยู่รอบ ๆ
 วัดมื่นสาร เรียกหมู่บ้านว่า วัวลาย ตามนามบ้านเดิมแล้วก็ได้ทำเครื่องเงินเลี้ยงชีพสืบต่อกันมา
 จากบรรพบุรุษมาตลอด และเป็นช่างเงินประจำคุ้มหลวง โดยทำเป็นถาดตะตาง ๆ เช่น ชันน้ำ
 (ตะหลุง) แอบพาด ชันหมาก (ถาดหมาก) จอกน้ำ หานใส่ดอกไม้ หานหู ราว ทำถ้วยเงิน
 ก็มีขนาดปานกลาง และยสมก็มี และมีหลายขนาดตามแต่ผู้ซื้อจะสั่งว่า ส่วนลวดลายแบบดั้งเดิมมี
 3 ประเภท คือ ลายเมือง ลายมาน (พม่า) และลายแม่ฮ้อย²

ส่วนที่บ้านเชียงใหม่ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่อยู่ใกล้วัดกับบ้านวัวลายมาแต่อดีต และเป็นแหล่งผลิต
หัตถกรรมที่เรียกว่าลวดลาย คือ เครื่องเงินที่หล่อสืบต่อกันมานานจนถึงปัจจุบันนั้น ชาวบ้านดั้งเดิมของ
 หมู่บ้านนี้เป็นชาวไทยเข่าหนึ่ง เรียกว่า ไทยเงิน มีถิ่นฐานเดิมอยู่เหนือเขตแดนของประเทศไทย
 ในบริเวณนี้ เรียกว่า แคว้นเชียงตุง ในประเทศพม่า เมืองหลวงของแคว้นนี้มีชื่อว่า เมืองเชียงตุง
 เช่นเดียวกับ เมืองเชียงตุงสร้างเมื่อ ประมาณ 800 ปีมาแล้ว โดยพวกละว้าเป็นผู้สร้าง
 มาก่อน ตามตำนานเมืองเชียงตุงกล่าวว่า เดิมเจ้าฝั้นหนึ่ง นามว่า หุงคฤาณี ได้มากระษายน้ำ
 ออกจากสระใหญ่แห่งหนึ่ง และอธิษฐานขอให้น้ำนี้กลายเป็นบ้านเป็นเมืองขึ้น เมื่อน้ำไหลไปพบ
 กงเหนือเขี้ยวของอูยู่ตรงกลางแห่งหนึ่งจึงให้ชื่อว่า "หนองกุง" และเมื่อสร้างเมืองขึ้น ก็เรียก
 ชื่อเมืองว่า "เชียงกุง" ตามนามของหุงคฤาณี คำว่า "เชียง" หมายถึง "เมือง" หรือ

¹ พระยาประจักษ์จกรจักร์, พงศาวดารโยนก, หน้า 482

² ปวงคำ ห้วยเขียว, "บ้านวัวลาย", ประวัติวัดกษัตริย์, หน้า 26



แผนที่รัฐไทย สมัยรัตนโกสินทร์

"เวียง" ในเมืองที่มีชื่อขึ้นหน้าก็เป็นเมืองใหญ่ หรือ เคยเป็นเมืองใหญ่มาแต่โบราณ เช่น เชียงแสน เชียงราย เชียงทอง เชียงคำ เชียงใหม่ ฯลฯ แคว้นเวียงตุงมีพื้นที่มากกว่ารัฐใด ๆ ในรัฐฉาน คือ ประมาณครึ่งหนึ่งของแผ่นดินไทยเขียว ทางภาคตะวันตก ของแม่น้ำสาละวินทั้งหมด อาณาเขตของแคว้นเวียงตุง ทางทิศเหนือ ทิศตะวันออกติดสองปันนา ในมณฑลยูนนาน ประเทศจีน ทิศตะวันออกติดเขตแม่น้ำโขงที่กินแดนจีนกับลาว ทิศตะวันตก ติดรัฐอะ รัฐหนอง รัฐเมืองนาย รัฐเมืองมั่น ทิศใต้ติดจังหวัดเชียงราย และ อ.ปาง จ.เชียงใหม่ อาจกล่าวได้ว่า แคว้นเวียงตุง ตั้งอยู่ระหว่างแม่น้ำโขง กับ แม่น้ำสาละวิน พลเมืองแคว้นเวียงตุงเป็นคนไทยแบ่งเป็น 3 กลุ่มคือ

1. คนไทย อยู่ทางทิศตะวันตกของแม่น้ำสาละวิน มีตัวอักษรผิดจากชาวเขิน และ ภาษาพูดก็ต่างกัน
2. ชาวไทเขิน (หรืออื่น) ซึ่งเป็นเจ้าของแคว้นเวียงตุง
3. ชาวไทลื้อ มีภาษาพูดใกล้เคียงกับไทเขิน ตัวหนังสือก็แบบเดียวกัน อยู่ทางทิศตะวันออก และ ตะวันออกเฉียงเหนือของแคว้นเวียงตุง¹

ตามตำนานเมืองเวียงตุง กล่าวไว้ว่าไทยเขินโยกจากทางใต้ไปอยู่เมืองเวียงตุง ตั้งแต่สมัยสร้างเมือง เจ้าผู้ครองนครเวียงตุงซึ่งภายหลังเมื่อต่อมาเจ้าครองเรียกว่า "เจ้าฟ้า" นั้นก็เป็นคนชาติเขินมาตลอด เมืองเวียงตุงจึงได้ชื่อว่าเขิน เมืองเขิน เครื่องจักสาน - นารัก ที่ผลิตขึ้นที่เวียงตุงก็ให้ชื่อว่า เครื่องเขิน ตามนามของชนชาติผู้ประสิทธิ์ แม่น้ำสำคัญที่ไหลผ่านเวียงตุงไปลงแม่น้ำโขงก็มีชื่อเรียกว่า แม่น้ำเขิน หรือ เขิน ในด้านวัฒนธรรมของชาวเขินในพม่ามีความคล้ายคลึงกับชาวไทยล้านนามาก เช่น ถิ่นภาษา หรือ ตัวอักษร อาหารการกิน² ชาวเขินนิยมใช้ตัวเขินใส่ในอาหารแพนกะมี ฝรั่งว่า อาหารพิเศษที่ชาวบ้านชอบทาน คือขนมจีน

¹ บุญช่วย ศรีสวัสดิ์. คนไทยในพม่า, หน้า 350 - 351

² ทวี สุวาทย์. ตำนานเมืองเวียงตุง, แผนกอนุรักษ์และเผยแพร่ วัฒนธรรมล้านนา ธรรมสถาน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2527, หน้า 6

ที่เรียกกันทางภาคเหนือของไทยว่า หนมเส้นน้ำเงี้ยว กินกันหนังทอด เรียกว่า "หนังปอง"

แคว้นเชียงตุงเริ่มเข้ามาเกี่ยวข้องกับแคว้นล้านนาในสมัยพญามังราย (พ.ศ. 1805-1854) ปฐมกษัตริย์ของราชวงศ์มังราย พระองค์เสด็จขึ้นครองราชย์ที่เมืองเงินยางเชียงแสน ทรงมีพระประสงค์ที่จะรวบรวมแคว้นต่าง ๆ ที่กระจัดกระจายและเป็นอิสระให้รวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยจะทรงขยายอำนาจลงมาทางใต้บริเวณลุ่มแม่น้ำอิง และพยายามขยายลงไปถึงบริเวณลุ่มน้ำเจ้าพระยา และลาละวีน และเพื่อการรวมดินแดนทั้งหมดไว้ในบริเวณล้านนา พระองค์จะย้ายเมืองหลวงหลายครั้ง ปี 1806 ทรงสร้างเมืองเชียงราย พ.ศ. 1817 ทรงย้ายมาประทับที่เมืองย่าง และเมื่อได้เมืองศรีนครชัยแล้วทรงให้ผู้ขึ้นครองแทนและทรงไต่ไปสร้างเมืองใหม่อีกทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ คือ เมืองกุกกาม (ซึ่งอยู่ในเขต อ.สารภี ในปัจจุบัน) แต่เมืองที่ยังไม่เหมาะจะให้เป็นที่เมืองหลวงถาวร ก็จึงพยายามแสวงหาทำเลภูมิประเทศเพื่อสร้างเมืองใหม่อีก และก็ได้ทรงสร้างเมืองขึ้นในบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำอิง บริเวณเชิงภูเขารูเทพ มีชื่อว่า เมืองหนุบริศรินครสังคีตเมืองใหม่ ในพ.ศ. 1839 ซึ่งเป็นศูนย์กลางการเมืองการปกครองและศูนย์กลางความเจริญของล้านนาตลอดมา พ่อขุนมังรายทรงปกครองและประทับอยู่ที่เมืองนี้ตลอดพระชนม์ชีพของพระองค์ ทรงเขียนกษัตริย์ที่มีพระปรีชาสามารถทรงเป็นนักรบ นักปกครองในการพัฒนาบ้านเมือง และอาชีพ ประชาชนมีหลักฐานกล่าวว่า พระองค์ได้เสด็จไปเมืองพุกาม อังวะ และไค้ทรงนำเอาช่างฝีมือจากเมืองพุกาม อังวะ มาช่วยเป็นจำนวนมาก ได้แก่ ช่างฉ่อง ช่างเงิน ช่างทอง (ทองแดง) ช่างคำ (ทองคำ) และ ช่างเหล็ก เพื่อให้ช่างเหล่านี้มาฝึกหัดอาชีพให้ประชาชน¹ จึงได้เกิดมีอุตสาหกรรมในครอบครัวสร้างชื่อเสียงให้แก่ดินแดนล้านนาไทยตั้งแต่บัดนั้นมา และหลักฐานว่า ในสมัยพ่อขุนมังรายนี้ รอบเขตอำนาจของแคว้นล้านนาหรือ เชียงใหม่กว้างขวางมาก ทางทิศเหนือ อยู่ระหว่างแม่ลายดัยเชียงรุ่ง อาจจะเป็นแถว

¹ อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว. "การวิเคราะห์สังคมเชียงใหม่สมัยรัตนโกสินทร์ ตอนต้น ตามทัศนะขงโยธานในภาคเหนือ" วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต แผนกประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , พ.ศ. 2520, หน้า 64 - 65

เชียงใหม่ ทางทิศตะวันออกถึงแม่น้ำโขง ทางทิศใต้อยู่ระหว่าง ลำปางกับ อุดรพิสัย จนถึง ทาง
ทางทิศตะวันตกอยู่ ระหว่างเชียงใหม่กับแม่น้ำสาละวิน ¹

เมืองเชียงตุงคงเป็นเมืองขึ้นของล้านนาต่อมา แต่คงไม่นานนักเข้าใจว่าเมื่อสิ้นยุค
สมัยพระเจ้านาญ (พ.ศ. 1880 - 1898) แล้วก็แยกตัวออกไประยะในราว พ.ศ. 1954-1955
ปรากฏในประวัติศาสตร์ของล้านนาว่า เชียงตุงส่งทูตมาเจริญไมตรีกับเชียงใหม่ซึ่งหมายความว่า
เชียงตุงเป็นอิสระแล้ว แต่ประวัติศาสตร์เชียงตุงไม่กล่าวถึง ท่อจากนั้นเป็นเวลา 200 ปีกว่า
ไม่ปรากฏว่าเชียงตุงเกี่ยวข้องกับไทยเลย เห็นจะเป็นเพราะตกอยู่ที่อิทธิพลของพม่า ทั้งแต่
สมัยบุเรงนองเป็นต้นมา จนถึงสมัยรัชกาลที่ 1 ได้ทรงโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งพระยาภาววิไลเป็น
เจ้าเมืองเชียงใหม่ ซึ่งเป็นสมัยที่มีการรวบรวมทลเมืองเข้ามาในเมืองเชียงใหม่ โดยได้มีการ
กวาดต้อนชาวเมือง เชียงใหม่ที่หลบหนีเข้าป่าให้กลับสู่เมืองและกวาดต้อนผู้คนจากดินแดนต่าง ๆ
ทางตอนเหนือของล้านนา มีหลักฐานว่ามีการยกทัพไปตีถึงสิบสองปันนา กวาดต้อนพวกไทลื้อ,
ไทใหญ่ และไทเขินจากเชียงตุง เมืองยอง เข้ามาอยู่ที่เชียงใหม่ ลำพูน ซึ่งชนกลุ่มต่าง ๆ
ที่ถูกกวาดต้อนมานี้จะถูกจัดให้ตั้งถิ่นฐานอยู่กระจ่ายกันหลายแห่งโดยให้ตั้งชื่อหมู่บ้านของตนตามชื่อ
บ้านเมืองในถิ่นที่อยู่เดิมถึงไกลเข้ามาแล้ว ส่วนเมืองเชียงตุงนั้นต่อมาจะไปขึ้นกับพม่า และเมื่อ
พม่าเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษ เชียงตุงก็อยู่ใต้อาณาจักรของอังกฤษเช่นกัน หลังจากพม่าได้
เอกราช เมืองเชียงตุงจะรวมอยู่ในรัฐฉานของประเทศพม่าจนถึงปัจจุบัน

ชาวไทยเขินนั้นเมื่อมาตั้งถิ่นฐานอยู่ในล้านนาได้ตั้งชื่อหมู่บ้านในเมืองของตนมาอยู่ที่
ตามชื่อหมู่บ้านเดิมในแคว้นเชียงตุง ดังนั้นชื่อหมู่บ้านในภาคเหนือจึงซ้ำกันหมู่บ้านทางเชียงตุงเป็น
จำนวนมากเช่นเดียวกับชื่อรัก ในจังหวัดเชียงใหม่มีหมู่บ้านชาวไทยเขินอยู่หลายแห่ง เช่น
บ้านทรายมูล บ้านมอญ บ้านนอย บ้านสันกลาง ที่อำเภอสันกำแพง บ้านสันพันแทน บ้านไร่ ที่
อำเภอสันป่าตอง บ้านสันป่าสัก บ้านขอแล ที่อำเภอแม่แตง และ บ้านเขิน (หรือเรียกว่า

¹ ดันส์ เพนซ์. "ความเป็นมาของล้านนาไทย" ล้านนาไทย, (เชียงใหม่ :
พิมพ์เนตรการพิมพ์, 2526), หน้า 14

บ้านนันทารามในปัจจุบัน) ที่อำเภอเมืองเชียงใหม่¹ ซึ่งชาวเขินที่อยู่ในตัวเมืองที่นั่นเขินมี
เป็นพวกที่มีฝีมือทางงานช่าง โดยลึกลับกตกรรมที่นั่นที่เรียกว่า เครื่องเขิน เป็นอาชีพที่สืบทอด
 กันมานานจนถึงในปัจจุบันนี้ ได้พบว่ายังมีที่เป็นเชื้อสายชาวเขินและยังทำอาชีพนี้อยู่มีประมาณ
 10 กว่าครอบครัว และชาวบ้านที่มีอายุมากบางคนก็เล่าให้ฟังว่า ได้ทำอาชีพเครื่องเขินนี้สืบ
 ต่อกันมาหลายรุ่นแล้วตั้งแต่ก่อนสมัยหอแก้ว และได้เล่าสืบกันมาว่าชาวบ้านเขินได้เริ่มทำอาชีพนี้มา
 พร้อม ๆ กับการทำเครื่องเงินของชาวบ้านวัวลาย ส่วนชาวเขินเป็นพวกที่อพยพมาจากเชียงตุง²

อย่างไรก็ตามการทำเครื่องเงินที่เชียงใหม่ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับเครื่องเงินของ
หม่าจ๋าน มีกล่าวไว้ในหนังสือบางเรื่องว่า จากการศึกษาของผู้เชี่ยวชาญในเรื่อง เครื่องเงินของ
หม่าจ๋าน พบว่าได้รับเอาวิธีการทำเครื่องเงินมาจากจีน ตั้งแต่สมัยอาณาจักรพุก (พ.ศ. 1043 -
1443) แต่อุตสาหกรรมเครื่องเงินของหม่าจ๋านรุ่งเรืองมากขึ้นตั้งแต่สมัยของพระเจ้าบุเรงนอง
(พ.ศ. 2049 - 2124) เป็นต้นมาซึ่งเป็นสมัยที่หม่าจ๋านลงศรัทธาด้วยเชียงใหม่ซึ่งมีลัทธิเชียงใหม่
และอาณาจักรล้านนาตั้งอยู่ที่อิทธิพลของหม่าจ๋าน จากนั้นมาเป็นเวลานานถึง 200 กว่าปี (เมื่อ
เชียงใหม่ตกเป็นเมืองขึ้นของหม่าจ๋านนั้นก็ตั้งบรรพบุรุษการให้แก่กษัตริย์หม่าจ๋าน ไคร่ ล่ง ฉ่าง มา
ย้ายใหม่ และเครื่องเงินขนาดความแก่พระเจ้าบุเรงนอง รวมทั้งหม่าจ๋านนำช่างฝีมือจำนวนมากไปจาก
เชียงใหม่รวมทั้งช่างเงินด้วย หลังจากสมัยของพระเจ้าบุเรงนองกษัตริย์หม่าจ๋านองค์ต่อ ๆ มา ก็
 ยังได้นำประชาชนชาวเขินใหม่รวมทั้งพวกช่างค้าขายไปอยู่ที่หม่าจ๋าน ส่วนหนึ่งให้ไปตั้งถิ่นฐานอยู่ใน
 รัฐฉาน ซึ่งเมื่อลัทธิการผสมผสานกันทางเชื้อสาย และ วัฒนธรรม รวมทั้งงานช่างฝีมือระหว่าง
 ชาวหม่าจ๋านและชาวเขินใหม่ ทั้งนี้การผลิตเครื่องเงินของหม่าจ๋านจึงมีความเกี่ยวข้องกับเมืองเชียงใหม่
 มาเป็นเวลานานแล้ว³ ซึ่งตามหลักฐานนั้นแสดงให้เห็นว่าอาจมีการนำเครื่องเงินที่เชียงใหม่มา

¹ หลี สว่างนิตยสาร. ตำนานเมืองเชียงตุง, หน้า 7

² สัมภาษณ์ นางบัวแก้ว ยัยศิริ. บ้านเลขที่ 5 ถนนนันทาราม ต. วัวปกา
 อ.เมือง จ.เชียงใหม่

³ Sylvia Fraser - La. Burmese Lacquerware, (Bangkok :
 The Tamarind Press, 1985), page 4

แล้วทั้งแต่ก่อนที่จะมีการกวาดล้างรายใหม่เงินมาจากเงินคง แต่ได้เลือกคงไปมีอย่างจำนวนมาก
ถูกกวาดล้างไปอยู่ที่ธนาคารระงับการผลิตเครื่องเงินที่เชียงใหม่ได้มีรับอีกครั้ง เมื่อมีชาวเงินได้
เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในตัวเมืองซึ่งเป็นพวกที่มีความรู้ในการผลิตเครื่องเงิน และได้ทำเป็นอาชีพ
สืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบันจึงได้กล่าวมาแล้ว

PAYAP UNIVERSITY